

Mat och Prestation

Jenny Möller

Tel: 0736-64 64 19 - E-post: jenny@balancebylife.se
Hemsida: www.balancebylife.se - Besöksadress:
Farledsgatan 5

Västmanlands
IDROTTSFÖRBUND

SISU
Idrottsutbildarna

Jenny Möller

Hälsoutvecklare

0736-64 64 19

jenny@balancebylife.se

www.balancebylife.se

Farledsgatan 5

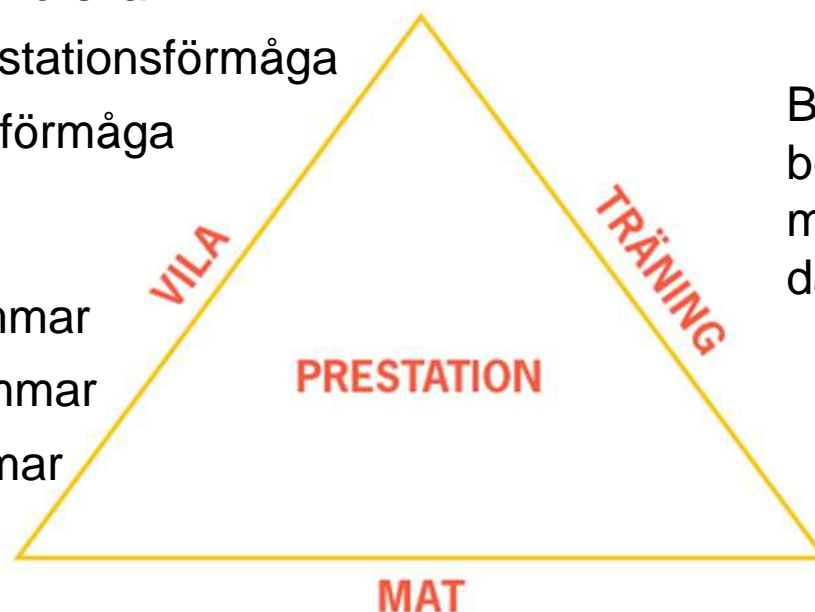
Prestationstriangeln – grunden för en god prestation

Sömnbrist leder till:

- Försämrat immunförsvar
- Sämre fysisk prestationsförmåga
- Sämre inlärningsförmåga

Sömnbekov:

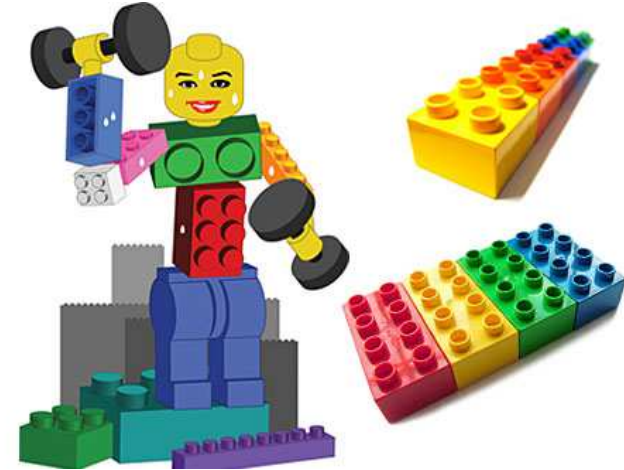
- 5-12 år 9-11 timmar
- Ungdom 9-10 timmar
- Vuxen 7-8 timmar

Barn och ungdomar behöver röra på sig minst en timme om dagen!

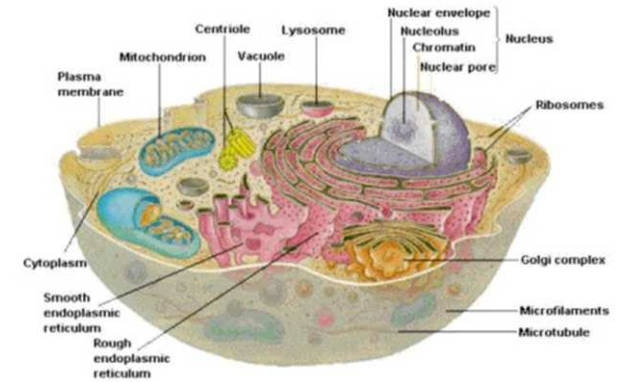
Varför ska vi äta mat?

- Täcka energibehovet – kcal
- Täcka näringsbehovet
  - Kolhydrater
  - Proteiner
  - Fetter
  - Vitaminer
  - Mineraler
  - Vätska
- Maximal återhämtning – mindre risk för skador
- Maximal prestationsförmåga
- En god hälsa – mindre sjuk

Cellen

- 12 biljoner celler i kroppen
- På 1 dygn bildas 50 miljoner nya hudceller
- På 1 vecka är hela tarmslemhinnan på ca 300 m² utbytt
- På 4 månader är alla röda blodkroppar utbytta
- På ca 7-10 år är i stort varenda cell i kroppen utbytt

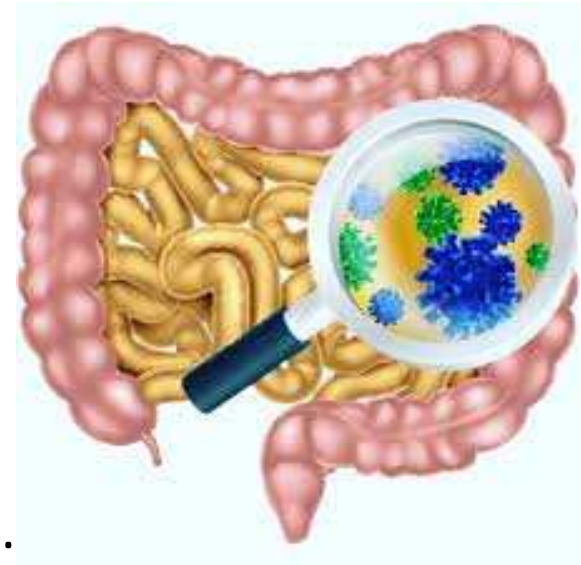

Dessutom...

- sker det 30 miljarder biokemiska reaktioner i kroppen varje sekund 😊

Tarmfloran

- 40 biljoner tarmbakterier
- Väger ca 1,4 kg
- Bildar vitaminer, hormoner, signalsubstanser...
- Skyddar oss mot miljögifter
- Stärker vårt immunförsvar

Kolhydrater

Kolhydrater

Raffinerade

- Socker
- Vitt mjöl
- Finmalet fullkornsmjöl
- Vitt ris

Till exempel:

- Kakor, godis, snacks
- Vitt bröd, pasta, kex, bullar
- Sötade drycker
- Sylt, marmelad
- Cornflakes

Komplexa

- Frukt
- Grönsaker
- Hela korn
- Råris
- Rotfrukter
- Bönor o linser

Fiberrika livsmedel

Varför behöver vi fibrer?

- Viktigt för att tarmen ska fungera normalt
- Bra avföring
- Blodsocker reglerande
- Mättnad
- Tuggar mer (bra för tänderna och matsmältningen)
- Dammsuger tarmen på skräp
- God tarmflora minskar inflammation
- Kolesterol-sänkande
- **SUMMAN AV DETTA ÄR ATT DET ÖKAR PRESTATIONEN**

Protein

Varför behöver vi protein?

- Efter vatten är det vår viktigaste byggsten
- Bygga och reparera kroppen
- Hjärnan, benstommen, huden, musklerna, blodet, håret och bindvävnaden består av mycket protein
- Immunförsvarets antikroppar
- Byggnadsmaterial till hemoglobin, hormoner och enzymer
- Ger mättnad

Hur mycket protein ska en som tränar äta?

- SNR rekommenderar **0,75 g/kg** kroppsvikt och dag
- Vid måttlig till hård träning för uthållighetsidrott: **1,2-1,5 g/kg** kroppsvikt och dag
- Ät inte mer än **1,5 g/kg** kroppsvikt och dag om du inte tränar bodybuilding, sprint eller kraftsporter på hög nivå

Väger du...

- 50 kg = 75 gram
- 60 kg = 90 gram
- 70 kg = 105 gram
- 80 kg = 120 gram

Exempel på vad 90 gram protein är i mat

Frukost (13 g protein)

- Havregrynsgröt (2 dl kokt) - 5 g protein
- Ägg (1 st) - 8 g protein
- Med bär och smör/kokosfett

Mellanmål (4 g protein)

- Jordnötssmör (1 msk) - 4 g protein
- Ett äpple

Lunch (35 g protein)

- Kyckling (100 g) - 32 g protein
- Quinoa (75 g) – 3 g protein
- Grönsaker

Middag (24 g protein)

- Lax (100g) - 22 g protein
- Potatis (2 st) – 2 g protein
- Grönsaker

Kvällsmål (14 g protein)

- Keso (100 g) - 12g protein
- Med bär och nötter – 2 g protein

Fett

Varför behöver vi fett?

- Energikälla
- Fettlösliga vitaminer
- Hjärnan och nervsystemet
- Hormonbalansen
- Ökar fettförbränningen
- Behövs för att spara på glykogen förråden
- Essentiella fettsyror för friska cellmembran
- Viktigt för en god funktion i kroppen och där med prestation!

Undvik

- Varmpressade oljor
- Majs- och solrosolja
- Margariner
- Härdat fett
- Transfetter
- Färdigmat, snabbmat, kakor...

Proteiner

Fetter

Kolhydrater

Vitaminer

Mineraler

Antioxidanter

Vatten

Vätska

GÖR DIN EGEN SPORTDRYCK!

En sportdryck innehåller snabba kolhydrater, salter och vatten.

Den ska inte innehålla kolsyra

och inte heller för mycket

kolhydrater, det är lagom med

4-8 gram per 100 gram. Man

kan göra en egen sportdryck

enligt följande recept:

1 liter vatten

40-80 gram druvsocker

1 krm salt

1-2 msk koncentrerad

saft eller juice

Keso vs Risifrutti

Ingredienser:

Mjök, Grädde, Symingskultur, Salt, Löpe.

Näringsvärde:

Energi 380 kJ/90 kcal
Protein 12 g
Kolhydrat 2 g
Fett 4 g

Ingredienser:

Mjök, vatten, ris (8,5%), socker (8%), jordgubbar(7%), grädde/, fläderbärsjuice, förtjockningsmedel (pektin, karragenan), naturliga aromer bl.a. vanilj, salt, syra (citronsyra).

Näringsvärde:

Energi 550 kJ/130 kcal
Protein 3 g
Kolhydrat 19 g
Fett 4 g

Arias
stor-
säljare
Yoggi
Original
kallias *rik
på frukt
8%*. Den
är lika
rik på
socker.

22 bitar

Förvillande
lik origina-
let både till
smak och
utseende.
Men med
halften så
mycket till-
satt socker,
4%.

11 bitar

Lätt-
yoghurt
har lägre
fetthalt
men
socker-
halten är
ännå 7%.

19 bitar

"Well-
ness"
och "Ba-
lance"
låter häl-
sosamt
men trots
det ligger
socker-
halten på
nära 7%.

18 bitar

Mannen på förpackningen
ser ut som hälsan själv,
men med vaniljsmaken
kommer också 5% socker.

14 bitar

Mild naturell lättoghurt
innehåller bara naturligt
mjölksocker, inget tillsatt
socker alls.

0 bitar

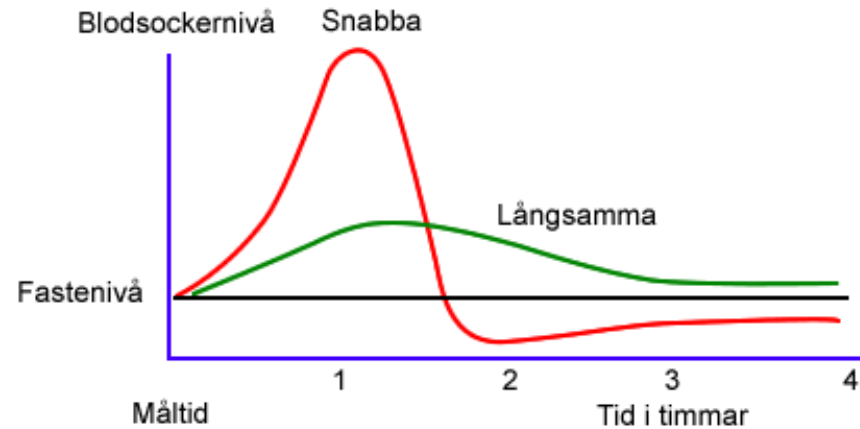

Om maten mest är en bukfylla så blir den snart en baksmälla...

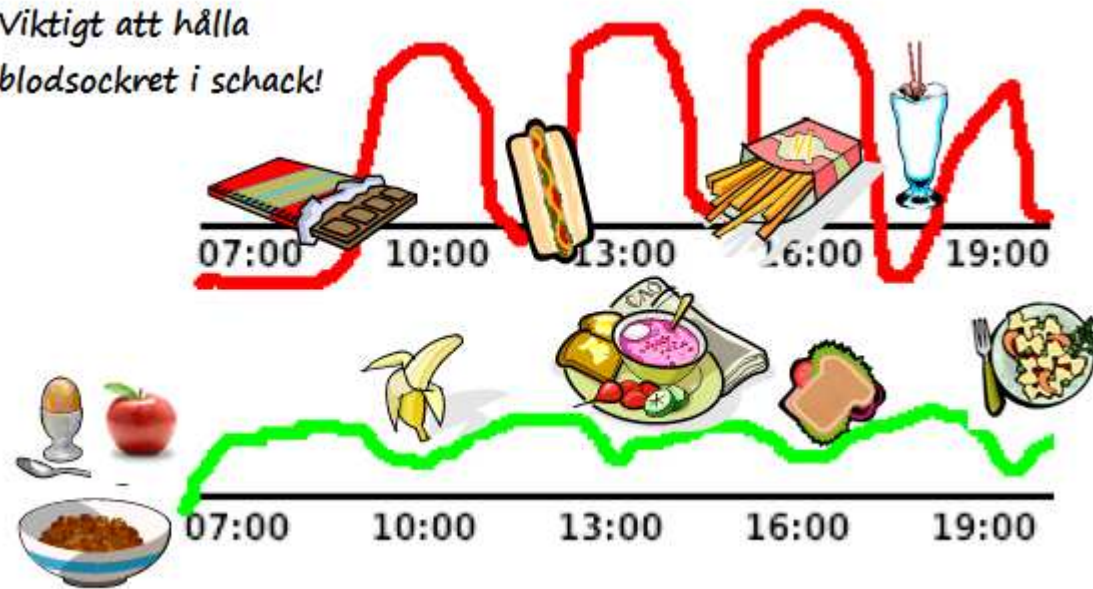
- ...med trötthet, huvudvärk, ledvärk, förkylningar, magproblem, allergier osv.

Hur känns det när energin är slut?

Viktigt att hålla
blodsockret i schack!

Gröt

- Koka gröt på havregryn, råggryn, helt havre, quinoa, bovete eller hirs.

Ha i:

- Ägg
- Kokosfett eller smör

Rör om tills ägget har stelnat!

Servera med bär, rivet äpple, banan, kanel...

Overnight oats

Bas:

- 1 dl havregryn
- 1 msk chia frön
- Ca 1,5 dl valfri mjölk
- En nypa salt

Valfri smaksättning:

Mosa en halv banan, klipp en dadel, aprikos eller ha i russin, krydda med kanel och kardemumma, ha i blåbär, hallon, solrosfrön, pumpa kärnor, mandel, kokosflingor...

Blanda ihop basen och ha i valfri smaksättning. Ställ i kylan över natten.

Toppa med bär, nötter, rivet äpple med kanel...

Bakad gröt

Basrecept:

- 1/2 banan
- 1 dl havregryn
- 1 ägg
- 1 msk valfri mjölk eller byt ut till ca 1/2 msk kokosfett/smör
- 1 krm bakpulver
- 1 nypa salt
- Smaksätt med tex rivet äpple, blåbär, hallon, hackad mango, riven morot, jordnötssmör, vaniljpulver, kanel, kardemumma, kokosflingor, russin...

Blanda allt och grädda i 200 grader i ugnen i ca 15 minuter.

Banan- och havreplättar

- 1 banan
- 1 dl havregryn
- 1 ägg
- Salt
- Ev äkta vanilj
- Ev kanel

Mosa bananen och blanda med havregryn. Tillsätt ägg, salt och ev vanilj och kanel. Blanda väl. Stek i smör eller kokosfett. Servera med bär och grekisk yoghurt.

Havreplättar

- 1 dl havregryn
- 3 ägg
- 1 dl mjölk
- 1-2 tsk fiberhusk
- Salt

Vispa ihop alla ingredienser. Låt stå och svälla. Stek i smör eller kokosfett. Servera med bär, frukt, grekisk yoghurt, keso...

Smoothie

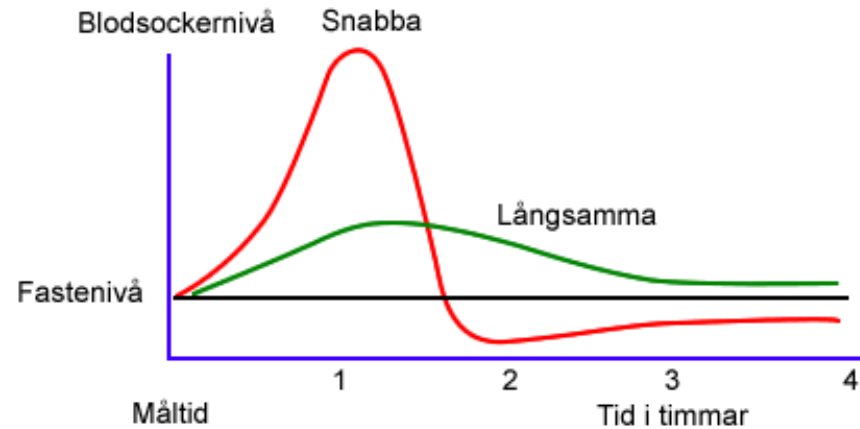
- 1 dl bär
- ½-1 banan eller ananas, mango, melon...
- 1 dl naturell yoghurt
- 1 st ägg
- Ev äkta vanilj
- Ev havregryn

Mixa allt!

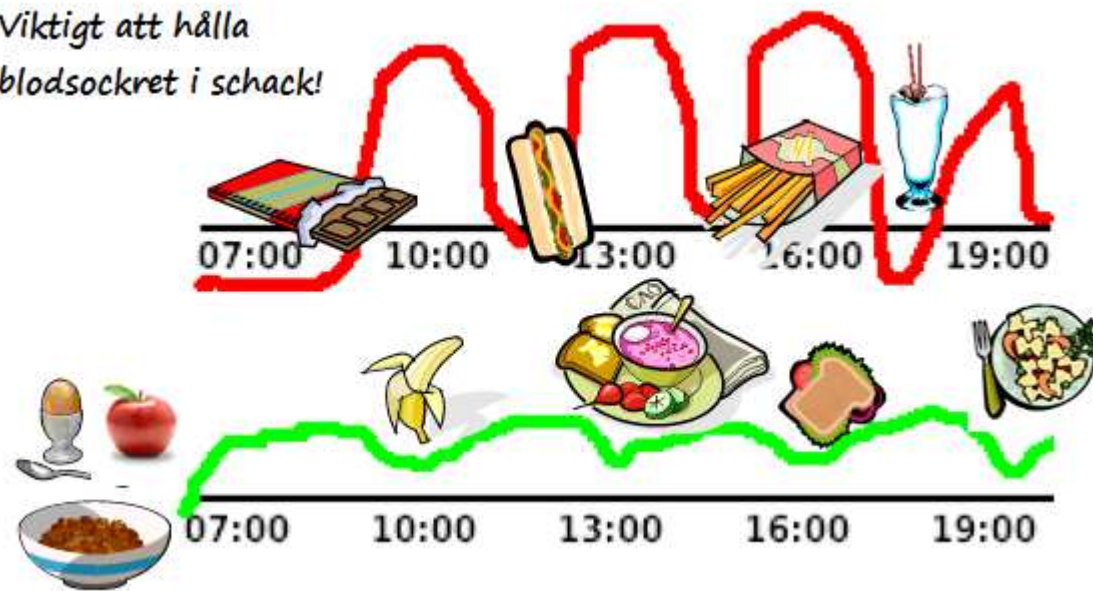

Hur känns det när energin är slut?

Viktigt att hålla
blodsockret i schack!

Mellanmål

- Kockt ägg
- Avokado
- Makrillfile
- Keso
- Yoghurt
- Fukt och bär
- Nötter och frön
- Musli
- Grovt bröd
- Grönsaksstavar
- Nötsmör

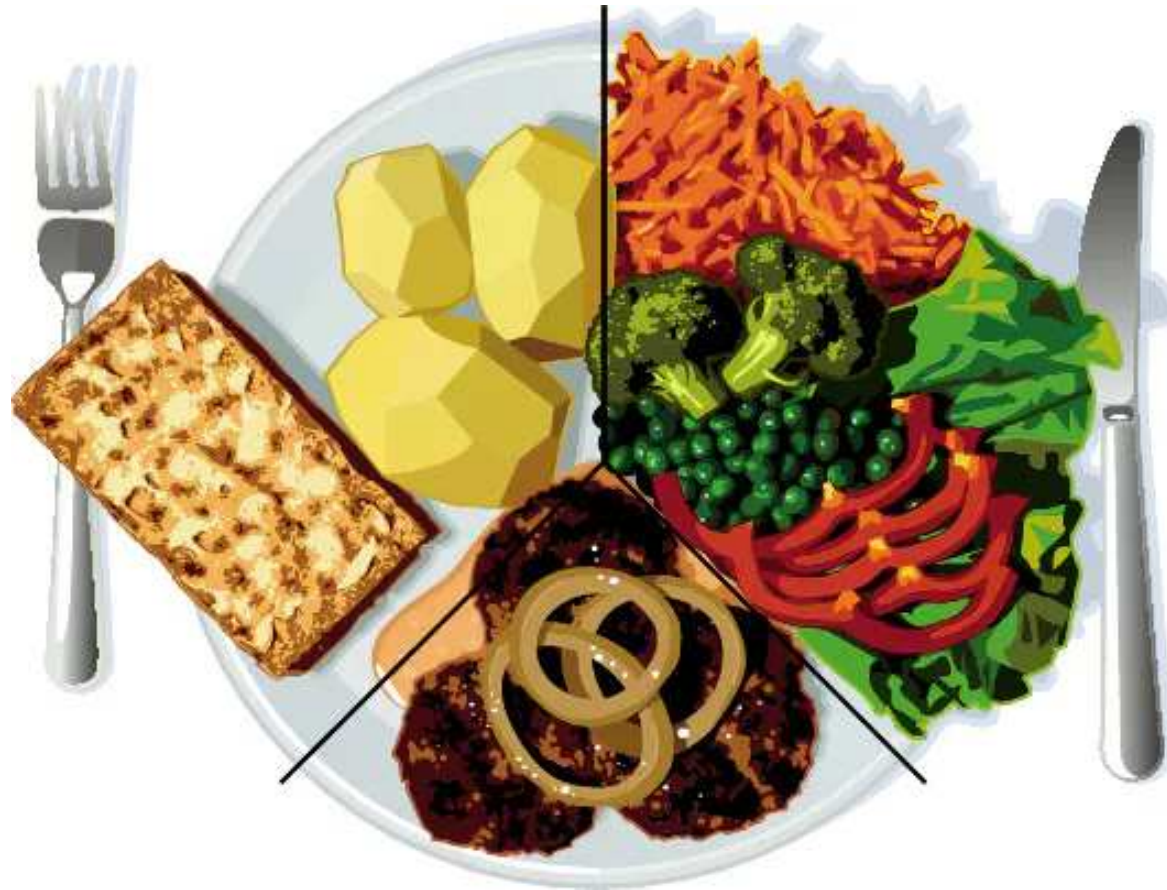
Smörgås

- Välj bröd på rågmjöl och gärna hela korn
- Undvik bröd på vetemjöl och med socker i
- Fett: Bregott
- Protein: Ägg, skinka, ost, leverpastej, keso, tonfisk, makrillfile...
- Grönsak: Gurka, tomat, sallad, paprika, groddar, krasse, avokado...

Tallriksmodellen

WHO och SNR rekommenderar

Att vi äter 5 portioner
frukt och grönsaker
varje dag = 500g

Ät färgrikt och varierat

Regnbågsmat

- **Lila** och **Blått** – *antocyanin* – blåbär, björnbär, svarta vinbär, vindruvor
- **Mörk rött** – *antocyanin* – körsbär, hallon, smultron
- **Rött** – *lykopen* – tomater, vattenmelon
- **Orange** och **Gult** – *karotenoider* – morötter, pumpor, aprikoser, mango, apelsiner, persikor
- **Grönt** – *klorofyll, sulforafan* – gröna bladgrönsaker som spenat, broccoli, brysselkål
- **Vitt** – *sulfider och flavonoider* – lök, vitlök, äpplen

Energibars

Ingredienser till 10 stora eller 20 små bars:

- 1 dl puffat amaranth, quinoa, bovete eller ris
- 1 dl havregryn
- 1 1/2 dl jordnötssmör (en utan tillsatser, socker och gärna crunchy)
- 1 dl torkade och finhackade dadlar
- 1 dl hackade valnötter
- 1 dl torkade tranbär
- 1/2 dl riven kokos
- 3 msk hela linfrön
- 2 msk flytande honung (går att utesluta)
- 2 äggvitor

Blanda alla ingredienser i en skål. Tryck ut blandningen i en bakplåtsklädd form. Grädda i mitten av ugnen i ca 40 minuter i 125 grader.

Havre- och chokladbar

Recept:

- 2 dl färska dadlar
- 2 dl havregryn
- 1-2 dl kokos
- 2 msk kakao
- 2 msk kokosolja
- Valfri kryddning: apelsinskal, kanel, ingefära, kaffe, chili – eller ingen alls.

Mixa allt till en deg. Om du vill kan du knåda in lite hela gojibär eller mullbär i degen. Platta ut på ett bakplåtspapper och vik in alla kanter så att degen är fången i ett paket, som du kan pressa ut till en fyrkant. Lägg in i frysen någon timme och skär sedan i bitar.

Chiapudding

Basrecept:

- 2 dl vätska tex kokosmjölk, mandelmjölk, havremjölk, vanlig mjölk...
- 2-3 msk chiafrön
- Smaksätt med vanilj, kanel eller kardemumma.
- Du kan också mixa ned bär eller frukt men minska då ned på vätskan lite.

Blanda frön och vätska i en burk och låt stå i kylskåpet helst över natten.

Toppa chiapuddingen med bär, frukt, nötter, frön och kokosflingor.

Chiapudding choklad

- 1 banan
- 3 msk chiafrön
- 1 msk kakao
- 1 dl vätska

Mixa alla ingredienser.

Denna choklad chiapudding passar choklad älskaren!

Trailmix

- Nötter/frön - mandel, cashewnötter, valnötter, hasselnötter, pumpakärnor, solroskärnor...
- Torkad frukt – russin, tranbär, aprikoser, blåbär...
- Kokosflingor
- Mörkchoklad

Blanda allt och förvara svalt. Om du vill kan du hacka allt i mindre bitar.

Banan- och hallonsorbe

- 1 banan
- 1 dl hallon

Mixa med en stavmixer eller i en matberedare till en slät smet.

Servera direkt!

Tips!

Variera med andra bär eller frukter som tex blåbär eller mango.

Gröna hemligheter

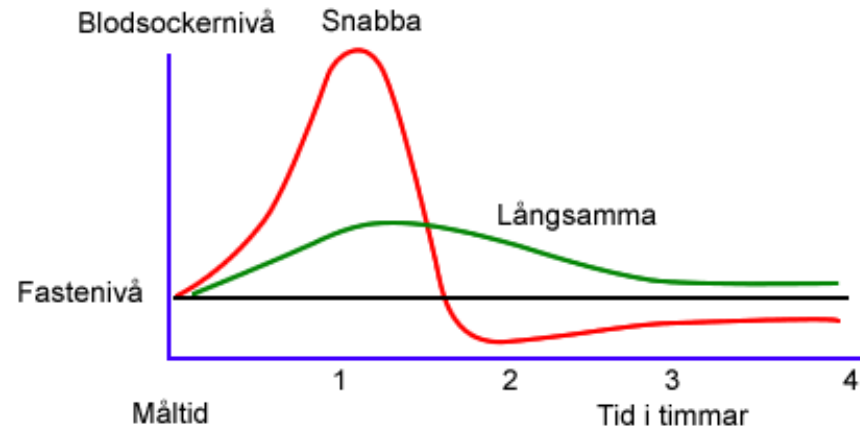
Ingredienser

- 2 bananer (gärna gröna)
- 1 avokado
- 2 ½ dl frysta hallon
- 1 näve bladspenat
- 2 dl vatten eller valfri växtbaserad mjölk

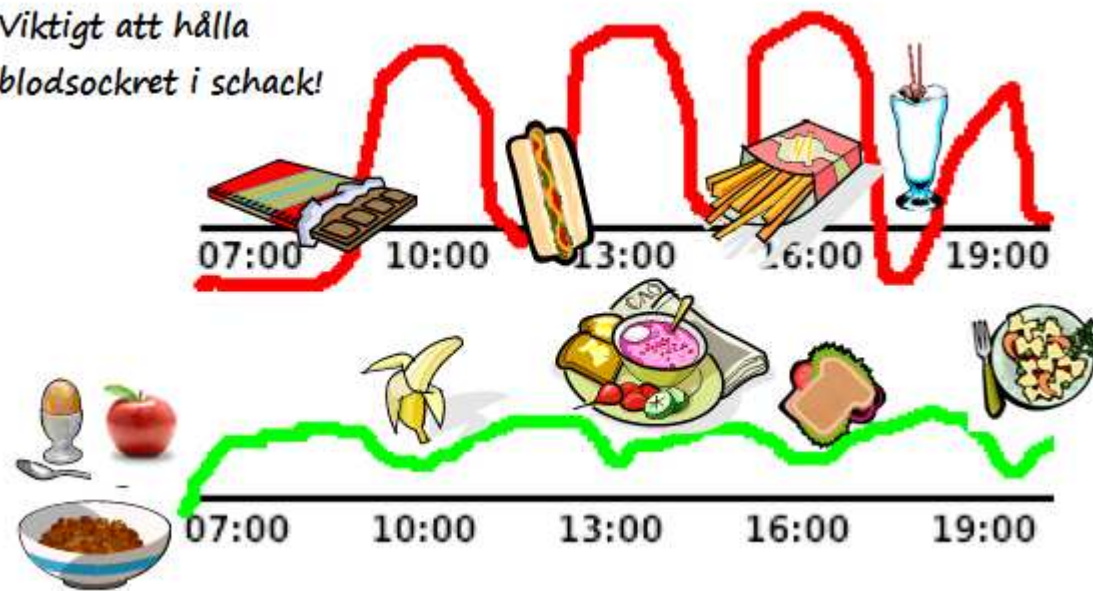
Lägg allt i en mixer och mixa det slätt

Hur känns det när energin är slut?

Viktigt att hålla
blodsockret i schack!

Diskussion

- Vad äter jag för mkt av?
- Vad äter jag för lite av?
- Hur påverkas jag av det jag äter?

FÖRE TRÄNING

 Träna inte hungrig!

 Lagad mat ca 2-4 timmar innan

 Mellanmål ca ½-2 timmar innan

UNDER TRÄNING

🧑 Räcker det oftast med vanligt vatten

🧑 Vatten, drick små mängder ofta

🧑 Men långa träningspass,
kan behöva lite extra energi

EFTER TRÄNING

 Behöver du äta och dricka

 Direkt efter träning,
lätt mellanmål

 Inom 1-2 timmar,
riktig måltid

TÄVLINGS-/MATCHDAG

Inför tävlings-/matchdagen kan det vara bra att äta lite extra mat

Ät lättsmält mat

Drick regelbundet under dagen

Ta med matsäck

- För att öka din energi, hälsa och prestation vilket steg inom kosten kan du ta?

Mat och Prestation

SISU Idrottsutbildarna utbildar och utvecklar idrotten sisuidrottsutbildarna.se

Jenny Möller

Tel: 0736-64 64 19 - E-post: jenny@balancebylife.se

Följ mig på facebook: fb.com/BalancebyLife

Titta in på min hemsida och blogg: www.balancebylife.se